

Мирослав Сорока, заступник начальника Головного управління освіти і науки
Львівської обласної державної адміністрації

РОБОТА ПРОФЕСІЙНИХ ЛІЦЕЇВ В УМОВАХ РИНКУ ПРАЦІ ТА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНО- ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ: ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ

У статті розкрито основні проблеми становлення професійних ліцеїв, їх функціонування в умовах ринкових економічних відносинах і регіоналізація управління професійно-технічною освітою. Дані підходи до вирішення названих проблем.

Постановка проблеми. Професійні ліцеї як інноваційна організаційно-педагогічна форма підготовки кваліфікованих робітників, що впевнено відвойовує собі простір у системі ступеневої професійно-технічної освіти України, сьогодні потребують узагальненої оцінки своєї діяльності, уточнення їх функцій у нинішніх економічних умовах і місця серед інших професійно-технічних навчальних закладів галузі, своєї ролі у підготовці кваліфікованих робітничих кадрів. Потреба у такому узагальненому погляді на діяльність цих закладів, встановлення суті викликаних ними у професійно-технічній освіті проблем обумовлюється ще й запровадженням експерименту, пов'язаного з регіоналізацією управління названою галуззю освіти. Адже за умов децентралізації галузі на органи місцевого управління покладається вся повнота відповідальності при розв'язанні проблем функціонування професійно-технічних навчальних закладів, задоволення потреб регіону у підготовці кваліфікованих робітничих кадрів, і рішення цих органів влади при розв'язанні названих проблем набувають статусу остаточних.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми ліцеїв, засад їх функціонування, визначення їх статусу серед інших навчальних закладів, змісту основних освітніх завдань вивчали В. Кремень, Б. Клим, Г. Конничева і Є. Сімдянкін, Г. Липницька, С. Олійник, В. Паржницький, Г. Сизоненко, Б. Чижевський, С. Шах та ін. Їхні дослідження стосувалися: обґрунтування необхідності запровадження професійних ліцеїв у сучасну практику професійно-технічної освіти України [8]; соціально-педагогічних та економічних умов управління професійними ліцеями та їх навчально-виховним процесом [7; 14, 64 – 102]; освітніх технологій ліцеїв, їх концепції, змісту та механізмів реалізації [9, 39 – 42]; моделей управління навчально-виховним процесом ліцею у навчальному

комплексі [20, 37 – 41]; формування контингенту ліцеїв, що входять до складу навчальних комплексів із закладами вищої освіти [10, 54 – 55]; шляхів перетворення у професійні ліцеї середніх профтехучилищ [13, 2]; організаційно-педагогічних умов становлення та основ діяльності професійних і загальноосвітніх ліцеїв [15, 171 – 179; 23, 3, 11]; історії виникнення ліцеїв у Галичині, їх цілей та організації роботи [24, 3 – 15].

Діяльність навчальних закладів ліцейного типу висвітлювалася в окремих нормативно-правових документах. Зокрема, це мало місце у Законі України “Про загальну середню освіту”, Тимчасовому положенні про професійний ліцей та наказі Міністерства освіти і науки України від 17.10.2002 р. № 587, у тощо. Однак у цих документах зміст роботи професійних ліцеїв у сучасних умовах не знайшов свого повного відображення, а в окремих випадках у них містилися суперечливі твердження щодо статусу закладів цього типу [21, 3 – 12; 18, 3].

Виклад основного матеріалу. Таким чином, ми бачимо, що проблеми професійних ліцеїв, які виникають в умовах переходу від планової економіки до ринкових відносин, регіоналізації управління професійно-технічною освітою залишилися не вивченими. Тому встановлення суті цих проблем і визначення можливих шляхів їх подолання, уточнення ролі професійних ліцеїв щодо задоволення запитів регіонального ринку праці у кваліфікованих робітничих кадрах, їх місця у системі ступеневої професійно-технічної освіти є актуальними для дослідження.

Пошук шляхів розв'язання названих проблем вимагає вивчення наукових та історичних джерел, нормативних документів і матеріалів, які стосуються виникнення закладів цього типу, формування змісту їх освітніх завдань і статусу з-поміж інших навчальних закладів, встановлення відповідності наданих їм сьогодні повноважень до

РОБОТА ПРОФЕСІЙНИХ ЛІЦЕЇВ В УМОВАХ РИНКУ ПРАЦІ ТА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ: ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ

тих, що мають бути характерними для закладів цього типу, а також вимогам умов переходу від планового ведення господарства до ринкових економічних відносин та регіоналізації управління професійно-технічною освітою – з'ясування цих питань і становить мету та завдання нашого дослідження.

Аналіз наукових джерел, нормативних документів і реальної практики свідчить, що ліцеї від часу їх заснування у 335 році до н. е. Аристотелем і до наших днів, тобто за більш ніж двохтисячолітній період свого існування, сформувалися як елітарні заклади, в яких обдарована молодь поглиблено вивчала певний фах та здобувала повну загальну середню освіту. Поглиблена підготовка у цих закладах завжди стосувалася лише фахової освіти, а загальна – відповідала рівню гімназії, мається на увазі, – старшій середній загальноосвітній школі. Ці два показники завжди визначали статус ліцею та його випускника, зміст освітньої діяльності закладу цього типу [7, 17 – 28; 23, 3, 11; 22, 326].

Професійні ліцеї, які виникли у час новітньої історії України такими ознаками наділені не були. Автори Тимчасового положення про професійний ліцей, виданого Міністерством освіти і науки України у 2002 р., бачили роботу цього закладу не на рівні поглибленого опанування вибраного особою фаху, а у більш широкому спектрі професійно-технічної освітньої діяльності. На їх думку, цей професійно-технічний навчальний заклад повинен охоплювати підготовку робітничих кадрів, придатних до виконання некваліфікованої, низькокваліфікованої та кваліфікованої праці. Тобто, на ці заклади покладалися повноваження, властиві курсовому професійному навчанню, звичайним і середнім профтехучилищам, отже, їм надавалися права невластиві для професійних ліцеїв. Крім того, вони мали здійснювати підготовку робітничих кадрів високого рівня кваліфікації, що є властивими для ліцеїв. Таким чином, для них визначалися функції, які належали професійно-технічним навчальним закладам практично всіх атестаційних рівнів. Цікавим для професійних ліцеїв було й те, що в них могли опанувати професію особи навіть ті, хто володів лише базовою або навіть і незавершеною базовою загальною середньою освітою, що суперечить статусу і завданням ліцею, які історично склалися для закладів такого типу [21, 3 – 12; 7, 17, 29 – 30].

Тобто, професійний ліцей з-поміж інших закладів своєї освітньої галузі розглядався не як привілейований навчальний заклад, в якому обдарована молодь поглиблено вивчає певний фах і здобуває повну загальну середню освіту, а

швидше навпаки. Першочерговим завданням цих закладів було створення якнайширших умов для здобуття робітничої професії у межах різних рівнів кваліфікації за будь-якої освітньої бази, не виключаючи навіть початкової загальної освіти. Тому дані заклади більшою мірою відповідають завданням звичайних професійно-технічних училищ, що діяли в умовах планової економіки з її екстенсивним виробництвом, де не якість підготовки, а кількість робочої сили була визначальною. У даному Положенні про професійний ліцей були намагання реформувати та зробити престижною систему професійно-технічної освіти в умовах кризових економічних процесів, що відбувалися в Україні.

Ще однією проблемою, що виникла при створенні професійних ліцеїв, є необґрунтована реальними потребами їх велика чисельність. Адже кількість цих закладів в Україні на кінець 2006 – 2007 н. р. становила 54,4 %, а у Львівській області – 43 % від загального числа всіх професійно-технічних навчальних закладів системи професійно-технічної освіти [19]. Але якщо зважити, що професійний ліцей, як це визначено першим пунктом названого Положення, є навчальним закладом, який покликаний вести підготовку робітників високого рівня кваліфікації, то заклади даного типу не можуть бути масовими [21, 3 – 12]. Це зумовлюється тим, що на їх випускників за нинішніх умов розвитку економіки країни не буде великого попиту.

Такі заклади повинні створюватися для потреб високотехнологічних галузей економіки або тих підприємств, які здійснюють технологічне переоснащення процесу виробництва з метою запровадження новітніх, наукоємних технологій для забезпечення випуску нової продукції, поліпшення її якості. Таким чином, обсяги підготовки робітничих кадрів у таких закладах мають відповідати запитам – високотехнологічних секторів економіки чи конкретних підприємств, виробничі процеси яких дійсно вимагають робітників високого рівня кваліфікації, але такий процес модернізації виробництва в економіці нашої держави ще не набув масового характеру. Тому переведення професійних ліцеїв у статус основного типу навчальних закладів системи професійно-технічної освіти, як це відбувається в даний час, є справою не цілком виправданою. Тобто, сьогодні, щоб дати відповідь на фактичну потребу у професійних ліцеях, визначити їх профільне спрямування, треба спочатку встановити фактичні потреби на підготовку робітників високого рівня кваліфікації.

РОБОТА ПРОФЕСІЙНИХ ЛІЦЕЇВ В УМОВАХ РИНКУ ПРАЦІ ТА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ: ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ

Визначити потребу у висококваліфікованих робітниках у регіоні на найближчу і подальшу перспективу можуть служби при обласних державних адміністраціях, які добре обізнані з реальними потребами виробництва, перспективами його розвитку. Ними можуть бути міжгалузеві ради з професійно-технічної освіти, що створюються при Кабінеті Міністрів України та обласних державних адміністраціях [5, 43 – 44]. Проте для виконання таких завдань ці ради мають дещо змінити свою структуру та функції, а, можливо, й своє підпорядкування. Мається на увазі налагодження їх тіснішої співпраці з органами державного управління сектором економіки.

Відновлення роботи цих рад набуває особливої актуальності при регіоналізації управління професійно-технічною освітою. Адже тільки вони можуть визначити реальні запити місцевого ринку праці у кваліфікованих робітничих кадрах по всій професійно-кваліфікаційній структурі та дати точні параметри завдання на їх підготовку у закладах системи ступеневої професійно-технічної освіти області.

Водночас сьогоднішнє вибіркове, але реальне існування потреб у робітниках високого рівня кваліфікації означає, що в умовах ринку вимоги до робочої сили стають більш окресленими за її кваліфікацією. Це вимагає чіткішого структурування навчальних закладів системи ступеневої професійно-технічної освіти, ніж це було донині. Адже звичайне профтехучилище, яке випускає робітників з базовою загальною середньою освітою, придатних до виконання робіт низької кваліфікації, не може належати до того ж атестаційного рівня, що й середні профтехучилища, які ведуть підготовку робітничих кадрів для виконання кваліфікованої праці та дають повну загальну середню освіту, що є необхідною для опанування професією на відповідному рівні [7, 32; 14, 94; 17]. Тим більше на одному рівні з ними не можуть бути професійні ліцеї, які готують робітників високого рівня кваліфікації з повною загальною середньою освітою [21, 3 – 4].

Тобто класифікація закладів професійно-технічної освіти в умовах ринку з чітко вираженими вимогами до робочої сили має здійснюватися як за рівнем загальної середньої освіти на базі якої опановується робітнича професія, так і за рівнями здобутої робітничої кваліфікації [4, 17; 5, 38, 45, 46]. У випадку, коли підготовка робітничих кадрів здійснюється з професій, опанування яких вимагає освіти на рівні базової вищої (а таких у первинному варіанті їх державного класифікатора України було 387), то

при їх розподілі за даним рівнем освіти потрібно враховувати й ступінь входження опанованої професійної освіти до базової вищої [1, 2, 5; 12, 5; 14, 94].

Перегляд класифікації навчальних закладів системи ступеневої професійно-технічної освіти вимагає чіткішого окреслення поля освітньої діяльності кожного типу навчального закладу галузі. У цьому переконує й аналіз змісту нового Державного переліку професій, що рекомендується для підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах [2]. Визнаючи позитивні сторони проведеного розподілу професій за навчальними закладами різних атестаційних рівнів, слід сказати, що у змісті визначених їм завдань допускаються окремі неузгодженості.

Видання даного переліку професій є дуже своєчасним і необхідним для розподілу освітніх завдань між навчальними закладами профтехосвіти різних атестаційних рівнів. У той же час він потребує виправлення виявлених у ньому змістових недоліків, що вимагає додаткового роз'яснення Міністерством освіти і науки України щодо практики використання цього довідника у межах конкретного типу професійно-технічного навчального закладу або розробки нової системи поглядів на структуру ступеневої професійно-технічної освіти.

Перегляд системи структурування професійно-технічних навчальних закладів вимагає врахування положення про ступеневу професійно-технічну освіту. Проведений аналіз її змісту свідчить, що порядок наступності в освітній діяльності навчальних закладів повинен виглядати таким чином: заклади з курсовою формою навчання займають місце першого атестаційного рівня; звичайні й середні ПТУ, а нині й професійні ліцеї – заклади другого атестаційного рівня; вищі професійні училища належать до закладів третього атестаційного рівня [17].

Беручи до уваги склад переліку закладів 2-го атестаційного рівня, маємо додаткове підтвердження того, що система ступеневої професійно-технічної освіти потребує перегляду. Адже до цього рівня віднесено заклади, які докорінно відрізняються між собою як за своїм освітнім рівнем [7, 31 – 33]. Тобто, якщо подивитися на це з позиції класифікації робіт за А. Найманом, то перші з названих закладів готують робітників, придатних до виконання низькокваліфікованої праці, другі – до кваліфікованої, а професійні ліцеї – до висококваліфікованої [11, 5 – 8]. Тому й за рівнями підготовки робітничих кадрів ці три заклади

РОБОТА ПРОФЕСІЙНИХ ЛІЦЕЇВ В УМОВАХ РИНКУ ПРАЦІ ТА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ: ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ

професійно-технічної освіти докорінно відрізняються між собою. Отже, у процесі внесення змін до класифікації професійно-технічних навчальних закладів потрібно більш чітко окреслити завдання кожного типу навчального закладу системи ступеневої професійно-технічної освіти, а не поширювати їх діяльність на весь спектр підготовки робітничих кадрів, ускладнюючи їх можливості у забезпеченні належних умов навчання.

Доцільним тут видається віднести до закладів 1-го атестаційного рівня підготовку робітників початкових рівнів кваліфікації, тобто робітників, придатних до виконання некваліфікованої та низькокваліфікованої праці (роботи у межах першого – другого розрядів). Отже, до цього атестаційного рівня відійдуть заклади, які будуть орієнтуватися на нагальні потреби у кадрах та потреби недалекої перспективи. Їх варто розділити на два підрівні. Перший становитимуть заклади з курсовою формою навчання, за якими залишиться розв'язання першочергових кадрових потреб. А другий – звичайні ПТУ. Їх робота буде спрямована на розв'язання потреб недалекої перспективи, що дасть змогу вести підготовку робітників у межах вимог до 2-го розряду, тобто таких, що будуть придатними до виконання низькокваліфікованої праці.

Об'єднання цих закладів в один атестаційний рівень обумовлюється не лише тим, що їх освітня діяльність спрямовується тільки на засвоєння професійних знань, умінь і навичок на основі базової чи навіть незавершеної базової загальної середньої освіти, а й тим, що уможливають збереження їх статусу та надасть можливість кожному з них маневрувати підготовкою робітничих кадрів у діапазоні обох цих підрівнів. Якщо курсова форма навчання буде організована на виробництві, то воно матиме обґрунтовані підстави до розширення діапазону підготовки кадрів до меж діяльності звичайних ПТУ, коли така потреба у них виникатиме. Сьогодні підприємства, відповідно до статті 3-ї Закону України “Про професійно-технічну освіту”, таких прав не мають. Важко погодитися з тим, що курсове професійно-технічне навчання як прискорена підготовка робітничих кадрів може забезпечити виконання тих освітніх завдань, що необґрунтовано визначені їм Державним переліком професій. Адже ці завдання далеко виходять за реальні можливості та права закладів з курсовою формою навчання [2; 5, 38]. Тому безпідставними є думки про те, що у такий спосіб можна змінити той порядок наступності, який склався та існує в діяльності закладів системи

ступеневої професійно-технічної освіти. Водночас новий склад закладів першого атестаційного рівня дасть змогу професійно-технічним навчальним закладам вищих атестаційних рівнів, які здійснюватимуть підготовку кадрів за програмою звичайних ПТУ, мати право на курсову форму навчання.

До професійно-технічних навчальних закладів 2-го атестаційного рівня мали б увійти середні профтехучилища (I-й підрівень) і професійні ліцеї (другий підрівень). Тобто це будуть заклади, які вестимуть підготовку кваліфікованих робітників з повною загальною середньою освітою, придатні до виконання кваліфікованої та висококваліфікованої праці.

Третій атестаційний рівень мають складати заклади, що ведуть підготовку кадрів з робітничих професій, які вимагають для свого опанування базової вищої освіти, тобто ними будуть вищі професійні училища. Ці заклади повинні орієнтувати свою освітню діяльність на підготовку кадрів з першої групи робітничих професій, тобто тих, які вимагають від особи кваліфікації на рівні молодшого спеціаліста [1, 2]. Завдання цих закладів вимагає нової системи погляду на їх діяльність та її оцінку. Засади їх ліцензування мають базуватися на змісті освіти, спрямованому на опанування професійних навичок, а не на вміння, як у технікумах і коледжах [6, 200 – 217]. Вимоги, які сьогодні виставляються вищим професійним училищам при ліцензуванні їх освітньої діяльності, щодо адаптації структури їх навчальних планів до навчальних планів технікумів та коледжів є необґрунтованими та такими, що можуть заподіяти шкоду підготовці робітничих кадрів даного рівня кваліфікації.

Висновки. Отже, зі всього сказаного можемо зробити певні висновки:

1. В умовах ринку більше, ніж за планової економіки, виникають запити на робітників високого рівня кваліфікації, але потреби у таких кадрах на даний час вибіркові. Вони існують в окремих галузях чи на підприємствах з новітніми технологіями.

2. Для підготовки робітничих кадрів високого рівня кваліфікації виникає потреба у навчальному закладі вищого рівня, ніж середнє профтехучилище. Але створений з цією метою професійний ліцей цим завданням не цілком відповідає, адже його завдання, визначені у Тимчасовому положенні, більшою мірою скеровані на підготовку низькокваліфікованих робітничих кадрів. Для відновлення статусу професійних ліцеїв як елітарних закладів потрібно внести зміни до його положення та спрямувати його діяльність

РОБОТА ПРОФЕСІЙНИХ ЛІЦЕЇВ В УМОВАХ РИНКУ ПРАЦІ ТА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ: ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ

на підготовку робітничих кадрів високого рівня кваліфікації з числа обдарованої молоді.

3. Необґрунтованою є широкомасштабна зміна мережі середніх професійно-технічних навчальних закладів у професійні ліцеї, які не відповідають кількісним потребам у робітниках високого рівня кваліфікації. Потребує розробки довгострокова програма соціально-економічного розвитку області, відповідно до якої має бути здійснений моніторинг потреб в оновленні робітничих кадрів. Активним учасником цього процесу повинні стати міжгалузеві ради з професійно-технічної освіти при обласних державних адміністраціях, що діють відповідно до Закону України “Про професійно-технічну освіту”, але ефективність роботи яких сьогодні є недостатньою.

4. Активізація роботи міжгалузевих рад з ПТО можлива за умов реформування їхньої структури та деяких змін належних їм функцій. Сьогодні робота таких рад може бути ефективною при створенні у їх складі окремих структур, які б склалися з представників галузей, що добре обізнані з технологіями виробництва, перспективами їх розвитку, а відтак і з їхніми потребами у кваліфікованих робітничих кадрах. Ці функції у регіональних радах могла б виконувати рада керівників технологічних служб територіальних підприємств, їх корпорацій, асоціаційних об'єднань. Вплив цих структур на визначення потреб у робітничих кадрах, розвитку територіальної системи професійно-технічної освіти особливо зростає при регіоналізації управління діяльністю професійно-технічних навчальних закладів.

5. Проблеми регіоналізації управління професійно-технічною освітою вимагають зміни статусу органу управління галуззю. Він повинен мати повноправне представництво у складі обласної державної адміністрації, а не опосередковане, як є сьогодні. Це зумовлюється тим, що запити, які виникають із забезпеченням кадрів вимагають негайних кваліфікованих рішень, що за умов опосередкованого впливу на ці процеси є неможливим.

1. *Державний класифікатор України: Класифікатор професій. ДК 003 – 95. – К.: “Робота”, 1995. – 412 с.*

2. *Державний перелік професій з підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах. Видання офіційне. – Київ, 2007. – 181 с.*

3. *Закон України “Про загальну середню освіту” // Освіта України. – 1999. – № 25.*

4. *Закон України “Про освіту” // Збірник*

законодавчих і нормативних документів системи професійно-технічної освіти. Т. 1 / Упорядники: В. О. Зайчук, А. М. Гуржій, В. В. Томашенко, В. П. Рома-ненко. – К.: Укркомункваліфікація, 1999. – С. 3 – 37.

5. *Закон України “Про професійно-технічну освіту” // Збірник законодавчих і нормативних документів системи професійно-технічної освіти. Т. 1 / Упорядники: В. О. Зайчук, А. М. Гуржій, В. В. Томашенко, В. П. Романенко. – К.: Укркомункваліфікація, 1999. – С. 37 – 68.*

6. *Зінківський Ю. Ф. Моніторинг якості професійної освіти // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992 – 2002: Збірник наукових праць. – Ч. 2. – Харків: “ОВС”, 2002. – С. 200 – 217.*

7. *Клим Б. І. Методика управління навчально-виховним процесом у професійних ліцеях машинобудівного профілю: Методичні рекомендації. – Львів: Солом, 2006. – 98 с.*

8. *Кремень В. Г. Відтворення кваліфікованих трудових ресурсів країни залежить від ефективного функціонування професійно-технічної освіти // Освіта України. – 2002. – № 25.*

9. *Г. Коннычева Г., Симдянкна Е. Образовательная технология лицея: концепция, содержание, механизм реализации // Директор школы. – 2003. – № 9 – 10. – С. 39 – 42.*

10. *Липницька Г. Формування контингенту ліцеїстів – дослідників природи // Рідна школа. – 2000. – Травень. – С. 54 – 55.*

11. *Найман А. Я. Управление профессиональной подготовкой рабочей молодежи. – М.: Педагогика, 1991. – 136 с.*

12. *Общесоюзный классификатор профессий рабочих, должности служащих и тарифные разряды. 1 86 016. – М.: Прейскурантиздат, 1988. – 168 с.*

13. *Олійник С. Колишні ПТУ незабаром перетворяться на нові престижні навчальні заклади: Інтерв'ю начальника департаменту розвитку ПТО МОН України В. В. Томашенка // Порадник. – 2002. – № 21. – С. 2.*

14. *Організаційно-економічні механізми функціонування професійно-технічної освіти в ринкових умовах: Монографія / Камінецький Я. Г., Жидецький Ю. Ц., Клим Б. І., Копельчак М. П., Криницька Л. Я., Кубська Л. І., Субтельна Г. В. / За ред. Я. Г. Камінецького. – Львів: Солом, 2006. – 237 с.*

15. *Паржницький В. Організаційно-педагогічні основи діяльності професійного ліцею // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2003. – № 4. – С. 171 – 179.*

“СПОГАДИ ПРО ЄВГЕНА КОЗАКА” КОМПОЗИТОРА, ДИРИГЕНТА, ПЕДАГОГА РОМАНА НИКИФОРОВА

16. Перелік чинних навчальних планів та програм для професійного навчання робітників на виробництві на 2000 рік / сільське господарство, переробні галузі/. – Київ.: НМЦ аграрної освіти Мінагропромкомплексу України, 1999. – 62 с.
17. Положення про ступеневу професійно-технічну освіту // *Освіта України*. – 1999. – № 27.
18. Про затвердження Тимчасового положення про професійний ліцей: Наказ МОН України від 17.10.2002р. №587 // *Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України*, 2002. – № 22. – С. 3
19. *Професійно-технічна освіта в цифрах* // http://www.mon.gov.ua/education/prof-techptu_2006 – 2007.
20. Сизоненко Г.С. *Моделі управління навчально-виховним процесом: нові підходи / Освіта управління*. – 1997. – Том 1. – № 4. – С. 37 – 41.
21. *Тимчасове положення про професійний ліцей* // *Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України*, 2002. – № 22. – С. 3 – 12.
22. *Філософський словник / За ред. В. І. Шинкарука*. – К.: Головна редакція УРЕ, 1986. – 798 с.
23. Чижевський Б. Г. *Організаційно-педагогічні умови становлення ліцеїв в Україні: Дис. канд. пед. наук: 13.00.01*. – К., 1996. – 249 с.
24. Шах С. *Реформа шкільництва (Погляди на її ціль, прояви й організацію)*. – Перемишль, 1937. – 24 с.

Уляна Молчко, доцент кафедри музикознавства та фортепіано
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

“СПОГАДИ ПРО ЄВГЕНА КОЗАКА” КОМПОЗИТОРА, ДИРИГЕНТА, ПЕДАГОГА РОМАНА НИКИФОРОВА

У статті аналізуються мемуари провідного митця Бойківщини Романа Никифорова про видатного музичного діяча Західної України Євгена Козака. Вперше вводиться у науковий обіг новий фактологічний матеріал “Спогади про Євгена Козака”.

Актуальність проблеми. Минулого року музична громадськість Галичини відзначала 100-літній ювілей від дня народження видатного українського композитора, хорового диригента, педагога, музично-громадського діяча – Євгена Козака (1907 – 1988). Його внесок у національну культуру відзначений великою кількістю творів для співочих колективів, а саме – театралізований концерт “Буковинське весілля”, “Бузок”, “Буковинська полька”, “Буковинський край”, “Ой дзвенить пісні” (слова І. Кутеня), “Згадай мамо” (слова А. Пашка), “Вітер з полонини” (слова Ю. Гойди), “Вівчарик”, “Невдале залицання” (слова Т. Шевченка), “На роковини Шевченка” (слова Лесі Українки), вокальні квартети, романси, обробки українських народних пісень [4, 305].

Євген Теодорович Козак активно працював над розробкою музичного фольклору західних областей України. Високу оцінку творчому методу композитора дала заслужений діяч мистецтв України, кандидат мистецтвознавства Богдана Фільц у монографії “Хорові обробки українських народних пісень”. Вона зазначає, що

“Насамперед – це тонке відчуття майстром природи української народної пісні, досконале знання ним специфіки хорового звучання, творча фантазія, що особливо виявляється в умінні розвивати інтонаційне багатство пісенного матеріалу, створювати надзвичайно колоритні контрапункти до основної мелодії, яку автор доручає різним тембровим групам хору, а іноді й солістам” [9, 40 – 41].

Однак незважаючи на значну мистецьку спадщину, постать Євгена Козака, як і його композиторські, педагогічні принципи є маловивчені та недостатньо проаналізовані. Працюючи проректором Львівської державної консерваторії ім. М. Лисенка, викладаючи аранжування, він виховав плеяду українських митців, які сьогодні примножують національну культуру. Одним із талановитих вихованців Євгена Теодоровича є заслужений працівник культури України, композитор, художній керівник та диригент Народного ансамблю пісні і танцю “Смерічка” (м. Моршин), педагог Роман Никифоров. Саме його “Спогади про Євгена Козака” висвітлюють нові грані творчого